

Grzegorz Kalejta

Scenariusz zajęć dla uczniów szkoły ponadpodstawowej

Temat: Niezlomna z Suwałk – życie i dziedzictwo Ireny Piekarskiej.

Cele lekcji – uczniowie:

- poznają biografię Ireny Piekarskiej i jej wkład w walkę o niepodległość Polski;
- rozumieją znaczenie przekazywania pamięci o bohaterach narodowych młodszym pokoleniom;
- rozwiną umiejętność analizy materiałów źródłowych i dyskusji na temat postaw obywatelskich;
- wykształcą umiejętność empatycznego podejścia do historii poprzez elementy dramy.

Metody pracy:

- burza mózgów;
- drama;
- techniki multimedialne;
- pogadanka;
- grupy eksperckie;
- analiza materiałów źródłowych.

Środki dydaktyczne:

- infografika (zdjęcie Ireny Piekarskiej w wieku 16 lat) – załącznik 1.;
- kserokopie relacji Ireny Piekarskiej, przygotowane na podstawie: Bartłomiej Rychlewski, <http://www.historycy.org/index.php?showtopic=17376&st=15>);
- życiorys Ireny Piekarskiej – załącznik 2.;
- prezentacja „Irena Piekarska” – załącznik 3.;
- film „W hołdzie Irenie Piekarskiej” (<https://www.youtube.com/watch?v=hKXn9RJhACQ>);
- komiks „Niezlomny bohater – Marian Piekarski ps. Ryś” (do pobrania bezpłatnie na stronie Wydawnictwa Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości – <https://wydawnictwo.iws.gov.pl/kategoria-produktu/wolny-dostep/page/3/> – zwłaszcza strony 7., 8., 11., 14., 18.);
- rekwizyty do scenek dramowych (opcjonalnie: elementy munduru harcerskiego, dokumenty z epoki).

Czas trwania: 45 minut.

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie i burza mózgów (8 minut)

- Nauczyciel pokazuje portret Ireny Piekarskiej w mundurze harcerskim.
- Burza mózgów: „Co to znaczy być bohaterem w czasach wojny?”.
- Zapisanie najważniejszych skojarzeń na tablicy.
- Krótkie przedstawienie sylwetki Ireny Piekarskiej.

2. Inscenizacja z elementami dramy: „Jeden dzień z życia młodej konspiratorki” (7 minut)

- Wybór 3–4 ochotników.
- Krótka scenka pokazująca:
  - przekazywanie tajnej korespondencji,
  - obserwowanie terenu,
  - spotkanie konspiracyjne.
- Omówienie emocji towarzyszących odgrywaniu ról.

Można również stworzyć oś czasu życia Ireny Piekarskiej – dodatkowa propozycja na końcu scenariusza.

3. Analiza materiałów źródłowych (20 minut)

- Podział klasy na 4 grupy eksperckie:
  - Grupa 1: Młodość i działalność w AK
  - Grupa 2: Działalność powojenna
  - Grupa 3: Upamiętnianie brata
  - Grupa 4: Wpływ na lokalną społeczność
- Projekcja filmu (5 minut).
- Praca z materiałami źródłowymi (15 minut).
- Wymiana informacji między grupami.

4. Dyskusja i podsumowanie (8 minut)

- Omówienie wniosków z pracy grupowej.
- Dyskusja nad pytaniami:
  - Do czego historia Ireny Piekarskiej może inspirować współczesną młodzież?
  - Jakie formy pamięci o bohaterach są najbardziej skuteczne dzisiaj?
  - Co znaczy być patriotą w XXI wieku?

5. Praca własna i zadanie domowe (2 minuty)

- Przedstawienie opcji zadań domowych (do wyboru):
  1. Esej: „Dlaczego pamięć o bohaterach narodowych jest ważna?”.
  2. Projekt plakatu upamiętniającego Irenę Piekarską.
  3. Przygotowanie wpisu na media społecznościowe o bohaterce.
  4. Miniwywiad z rodziną na temat lokalnych bohaterów.

Ewaluacja:

- Obserwacja zaangażowania uczniów w scenkę dramową.

- Ocena aktywności podczas pracy grupowej.
- Analiza wypowiedzi w dyskusji.
- Ocena prac domowych.

Uwagi organizacyjne:

- Przed lekcją należy przygotować salę do pracy w grupach.
- Sprawdzić sprzęt multimedialny.
- Przygotować rekwizyty do scenek dramowych.
- Wydrukować materiały dla grup.

Modyfikacje:

- W przypadku większego zainteresowania tematem możliwość przedłużenia zajęć na kolejną lekcję.
- Przy braku czasu można skrócić część dramową.
- Możliwość dostosowania poziomu trudności materiałów do grupy.

Dodatkowa propozycja do wykorzystania:

Oś czasu życia Ireny Piekarskiej

1. Przygotować długi pas papieru (np. szary papier pakowy).
2. Podzielić na dekady od 1920 do 2025.
3. Zaznaczyć kluczowe daty i wydarzenia:

Punkty na osi czasu:

- **1 marca 1923 r.** – narodziny Ireny Piekarskiej
- **1925 r.** – narodziny brata Stanisława Piekarskiego („Kukułka”)
- **1927 r.** – narodziny brata Mariana Piekarskiego („Ryś”)
- 1939 r. – wybuch II wojny światowej (Irena ma 16 lat)
- 1944 r. – koniec niemieckiej okupacji Suwałk
- **1939–1945** – działalność konspiracyjna Ireny Piekarskiej (później w AK)
- **1946 r.** – prześladowania Ireny przez władze komunistyczne
- **11 września 1946 r.** – wykonanie wyroku śmierci na bracie Marianie Piekarskim
- 1953 r. – śmierć Stalina
- 1956 r. – śmierć Bolesława Bieruta
- 1989 r. – koniec komunizmu, nowy etap działalności
- **2000 r.** – nadanie Irenie Piekarskiej stopnia podporucznika
- **10 listopada 2017 r.** – śmierć Ireny Piekarskiej

Sposób wykonania:

1. Uczniowie w grupach przygotowują karty z opisami wydarzeń.
2. Każda karta powinna zawierać:
  - datę,
  - krótki opis wydarzenia,
  - zdjęcie lub ilustrację (jeśli dostępne).

IRENA PIETKIEWICZ (Z DOMU PIEKARSKA)

Podporucznik Irena Pietkiewicz (z domu Piekarska), znana pod pseudonimem „Ira”, urodziła się 1 marca 1923 roku. Była najstarszym dzieckiem Julianny (z domu Turczyńskiej) i Stanisława Piekarskich. Jej matka nie pracowała, zajmowała się prowadzeniem domu. Przed jej narodzeniem rodzice stracili dwoje dzieci, które zostały pochowane na suwalskim cmentarzu parafialnym przy ul. Bakalarzewskiej. Miała dwóch młodszych braci: Stanisława, ps. „Kukułka” (ur. 1925) oraz Mariana, ps. „Ryś” (ur. 1927).

Dzieciństwo i młodość

Jej ojciec, zawodowy policjant, pełnił funkcję komendanta posterunku Policji Państwowej w Berżnikach, a następnie został przeniesiony do Suwałk, gdzie kierował wydziałem karno-śledczym Policji Państwowej. W związku ze zmianą pracy ojca, rodzina przeprowadziła się do domu wybudowanego przez niego w Suwałkach przy ul. Kolejowej 8/1 (obecnie ul. Podhorskiego 5). Od wczesnego dzieciństwa Irena była zafascynowana i zaangażowana w działalność harcerską.

Działalność konspiracyjna

Podczas okupacji niemieckiej rodzinny dom przy ul. Kolejowej stał się punktem kontaktowym dla suwalskiego podziemia. Znajdowali tam schronienie żołnierze AK, a po wojnie także członkowie AKO i WiN. Cała rodzina Piekarskich była zaangażowana w działalność konspiracyjną. Irena zajmowała się kolportażem nielegalnych wydawnictw, podczas gdy jej brat Stanisław brał udział w bezpośrednich działaniach partyzanckich jako żołnierz AK.

Najmłodszy brat Marian został zaprzysiężony do AK w 1942 roku, mimo młodego wieku – organizacja zdecydowała się na to, ponieważ i tak znał już tajemnice starszego rodzeństwa. Początkowo wraz z Ireną rozwoził materiały konspiracyjne do okolicznych miejscowości, głównie do wsi Raczki. Transportowali głównie literaturę, czasem broń. O niebezpieczeństwie tej misji świadczy fakt, że zostali zatrzymani w pociągu relacji Suwałki – Raczki, choć na szczęście nie zostali przeszukani. Marian pełnił również funkcję gońca przy II zastępcy komendanta AK w Suwałkach, ppor. Mieczysławie Ostrowskim (ps. „Kropidło”). Irena wraz z ojcem pomagali również jeńcom ze Stalagu I F Sudauen, których Niemcy prowadzili do pracy w pobliżu ich domu.

Tragiczny los brata i okres powojenny

Po tzw. wyzwoleniu Suwałk 23 października 1944 roku, rodzeństwo na różne sposoby zaangażowało się w nową rzeczywistość. Marian, na polecenie organizacji, został strażnikiem w więzieniu karno-śledczym, równocześnie uczęszczając do liceum. Ojciec, wykorzystując przedwojenne znajomości, załatwił mu pracę więziennego fryzjera. Mimo że wcześniej Marian nie miał przed siostrą tajemnic, tym razem ukrywał prawdziwy cel swojej pracy. Irena zauważała jednak, że często gdzieś wyjeżdżał i potajemnie utrzymywał swoje kontakty.

Na rozkaz przełożonego (kpr. Aleksego Łukowskiego ps. „Zarucki”) Marian w 1945 roku przeprowadził brawurową akcję uwolnienia sześciu więźniów, z którymi uciekł

w kierunku Wiżajn. Został aresztowany 7 kwietnia 1946 roku w mieszkaniu swojej narzeczonej Władysławy Wojnowskiej w Przerośli.

Irena była świadkiem pokazowego procesu 24 żołnierzy Okręgu Białystok i Obwodu WiN Suwałki w białostockim kinie Ton. Wraz z Władysławą Wojnowską obserwowała, jak budynek został otoczony przez funkcjonariuszy UB, NKWD oraz milicji. Więźniowie, w tym jej brat, zostali przywiezieni ciężarówką ze związanymi grubym drutem rękami, brudni, obdarci i ze śladami ciężkiego pobicia. Mariana ubrano w stare, zniszczone łachmany, prawdopodobnie pochodzące od niemieckich więźniów, co stanowiło dodatkowe upokorzenie.

Podczas procesu, gdy stało się jasne, że zapadnie wyrok śmierci, Irena rozplakała się. Marian, siedząc dwa rzędy przed nią, powiedział wtedy: „Nie płacz siostrzyczko. Myślisz, że to tak boli jak rozstrzeliwują? Przecież to tylko chwilka, ukłuje tak jak pszczoła i będzie po wszystkim”. Były to ostatnie słowa, jakie między nimi padły. Wojskowy Sąd Rejonowy w Białymstoku skazał Mariana Piekarskiego na „karę łączną – karę śmierci z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych – na zawsze”. Wyrok wykonano 11 września 1946 roku.

Działalność społeczna i upamiętnianie historii

W późniejszych latach Irena Pietkiewicz aktywnie uczestniczyła w upamiętnianiu działalności swojego brata i historii ruchu oporu. Dzieliła się wspomnieniami z lokalną społecznością oraz młodzieżą, co przyczyniło się do powstania prac historycznych, komiksów i murali poświęconych Marianowi Piekarskiemu. W 2016 roku, przy jej współpracy, osadzeni z Aresztu Śledczego w Suwałkach stworzyli komiks o jej bracie, którego pierwszy egzemplarz został jej uroczystie przekazany.

Była szczególnie zaangażowana w życie harcerskie suwalskiej młodzieży, która z szacunkiem nazywała ją „babcią harcerską”. Przez całe życie nie przestała poszukiwać miejsca pochowania swojego brata Mariana. Niestety nie doczekała odkrycia tej tajemnicy – miejsce pochowania jego ciała pozostaje nieznane do dziś.

Śmierć i upamiętnienie

Irena Pietkiewicz zmarła 10 listopada 2017 roku w suwalskim szpitalu w wieku 94 lat. Została pochowana na Cmentarzu Parafialnym w Suwałkach, w sektorze E1, rząd XV, numer 2. W uroczystościach pogrzebowych uczestniczyli harcerze, kombataneci, władze miejskie oraz mieszkańcy Suwałk.

Zapamiętana została jako osoba pogodna, znana ze swoich żartów i anegdot, a jednocześnie niezłomna w swojej służbie Ojczyźnie. Jej odejście oznaczało stratę jednej z ostatnich osób, które poświęciły swoją młodość i całe życie służbie wolnej i niepodległej Polsce.

Opracował: Grzegorz Kalejta